

CEĻĀ UZ LATVIJAS VALSTI

Nr. 6

1. attēls

Latviešu atsevišķā bataljona atkāpšanās no Jelgavas. 1919. gada janvāra otrā nedēļa.

Latvijas Kara muzeja krājums

Liepāja – Latvijas galvaspilsēta

Latvijas Neatkarības kara (1918–1920) laikā, no 1919. gada 6. janvāra līdz 7. jūlijam, Liepāja bija Latvijas Republikas Pagaidu valdības mājvieta. Līdz ar to Liepāja kļuva par faktisko jaunās Latvijas Republikas galvaspilsētu. Šis periods bija viens no grūtākajiem un sarežģītākajiem Latvijas valdības pastāvēšanas laikā.

Valsts dibināšana

I Pasaules kara (1914–1918) laikā Liepāja bija vienīgā Latvijas pilsēta, ko neskāra nedz neskaitāmu bēgļu ierašanās, nedz arī rūpniecības evakuācija. Liepāja bija arī pirmā Latvijas pilsēta, ko sasniedza ziņas par Novembra revolūciju Vācijā. Jau 5. novembrī pilsētā izveidoja vācu matrožu padomi.

Kara noslēgums deva iespēju proklamēt neatkarīgu Latvijas valsti 1918. gada 18. novembrī. Tobrīd Liepājā jau bija izveidota vietējā strādnieku deputātu padome, ko kontrolēja Latvijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija (LSDSP). Ar sociāldemokrātu atbalstu (kuri bija starp Latvijas Republikas dibinātājiem) 1918. gada 24. novembrī Liepājā notika plašas svinības un manifestācija par godu neatkarīgas valsts izveidošanai. LSDSP attiecības ar Kārļa Ulmaņa vadīto Pagaidu valdību pasliktinājās decembra beigās, kad valdība piekrita piešķirt pilsonību vācu karavīriem, kuri karoja pret lieliniekiem. LSDSP nostājās opozīcijā valdībai un izstājās no Latvijas Tautas Padomes (LTP).

1. attēls

2. attēls

*Kārļa Ulmaņa pirmā Ministru kabineta pārstāvji
Liepājā 1919. gadā.*

1. rindā no kreisās:

- 1. Spricis Paegle, tirdzniecības un rūpniecības ministrs;*
- 2. Miķelis Valters, iekšlietu ministrs;*
- 3. Kārlis Ulmanis, Ministru prezidents;*
- 4. Teodors Hermanovskis, satiksmes un darbu ministrs;*
- 5. Kārlis Kasparsons, izglītības ministrs.*

2. rindā no kreisās:

- 1. Jānis Blumbergs, apgādības ministrs;*
- 2. Eduards Strautnieks, tieslietu ministrs;*
- 3. Dāvids Rudzītis, Valsts kancelejas direktors;*
- 4. Jānis Zālītis, apsardzības ministrs;*
- 5. Kārlis Puriņš, finanšu ministrs.*

Liepāja, 1919. gads.

Autors: Juris Bokums.

Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīvs

Valdība pārceļas uz Liepāju

1919. gada 3. janvārī Krievijas Sarkanās armijas sastāvā esošie latviešu strēlnieku pulki ieņēma Rīgu. Jau iepriekšējā dienā Pagaidu valdība pameta Latvijas galvaspilsētu un aizbrauca uz Jelgavu un tālāk uz Liepāju, kur ieradās 6. janvāra rītā. Valdības sagaidīšana bija negaidīti naidīga – stacijā dežurējošie vācu policisti mēģināja ministrus arestēt. Tomēr apsardzības ministra Jāņa Zālīša enerģiskā rīcība un labi apbruņotās Studentu rotas klātbūtne lika vāciešiem atkāpties.

Atrodoties Liepājā, Pagaidu valdība aizvadīja vairākas sēdes, kur apsprieda iespējas aizstāvēt pilsētu. Jaunizveidotā lielinieku Padomju Latvijas armija strauji devās uz rietumiem, ieņemot vienu pilsētu pēc otras. Šajos apstākļos valdība nolēma aizstāvēt Liepāju līdz pēdējai iespējai, bet lielāko daļu ministru sūtīt uz ārzemēm meklēt palīdzību. Līdz janvāra vidum Liepāju pameta lielākā daļa valdības, LTP locekļu, ierēdņu un augstāko virsnieku. Pilsētā turpināja strādāt tikai trīs ministri: iekšlietu ministrs Miķelis Valters, apsardzības ministrs J. Zālītis un satiksmes un darbu ministrs Teodors Hermanovskis.

Valdība atjauno darbu

Februāra otrajā pusē Latvijas Pagaidu valdības locekļi sāka atgriezties Liepājā. 2. martā ieradās K. Ulmanis, līdz ar Ministru prezidenta atgriešanos atsākās pilnvērtīgs valdības darbs. Vienlaikus sākās arī pretlieliniecisko spēku ofensīva Kurzemes frontē. 18. martā lieliniekus padzina no Jelgavas, frontes līnija apstājās Lielupes krastos. Pagaidu valdība veica lielu darbu, lai pārņemtu savā kontrolē atbrīvotos rajonus. Svarīgākais solis šajā laikā bija

2. attēls

agrārās reformas uzsākšana, solot bezzemniekiem un karavīriem sadalīt valsts īpašumā esošo zemi. Tika īstenotas arī mobilizācijas, kas jāva ievērojami palielināt latviešu karaspēka sastāvu. Visi šie soļi radīja bažas daļā vācbaltu muižniecību un Vācijas karaspēka vadības vidū. K. Ulmaņa valdība palika arvien spēcīgāka, un tās atbalsts iedzīvotāju vidū pieauga. Nostiprinoties latviešu nacionālajām karaspēka vienībām,

Vācijas armija būtu jāizved uz Vāciju. Šis bija viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ vācu spēku virspavēlnieks ģenerālis Rīdigers fon der Golcs atlika Rīgas ieņemšanu līdz maijam.

3. attēls

Latvijas Pagaidu valdības atgriešanās Liepājā.

1919. gada 27. jūnijs.

Autors nezināms.

Latvijas Kara muzeja krājums

Apvērsums

1919. gada 3. aprīlī ģenerālis Golcs ar spēku likvidēja Liepājas vācu zaldātu padomi, ko uzskatīja par vienu no saviem lielākajiem ienaidniekiem. Nākamais viņa mērķis bija Latvijas Pagaidu valdības iznīcināšana. Jau 13. aprīlī Liepājā sākās sadursmes starp vācu un latviešu vienībām. Ģenerālis Golcs uz Liepāju no frontes atsauca spēcīgāko landesvēra vienību – Trieciennodaļu, ko komandēja Vācijas armijas virsnieks Manteifelis. Ar šiem spēkiem 16. aprīlī Liepājā tika izdarīts valsts apvērsums. Daļa valdības locekļu tika arestēti, bet K. Ulmanim izdevās patverties Lielbritānijas misijas telpās. 1. maijā K. Ulmanis pārcēlās uz tvaikoni "Saratov", kur valdība darbojās britu flotes aizsardzībā līdz jūnija beigām.

Republika uz ūdens

Kamēr Latvijas Pagaidu valdība darbojās uz kuģa "Saratov", Liepājā varu pārņēma Dzimtenes frontes karaspēka drošības komiteja, kas gandrīz mēnesi nespēja izveidot valdību. Ģenerālis Jānis Balodis atteicās piedalīties militārajā direktorijā, bet Liepājas apgabala prokurora Oskara Borkovska kabinets izrādījās rīcībnespējīgs. Tikai 10. maijā provāciskās valdības vadītāja vietu uzņēmās mācītājs un rakstnieks Andrievs Niedra.

1919. gada 12. maijā Liepājā uz sēdi sanāca LTP. Tās sastāvā bija atgriezušies LSDSP. LTP izteica pilnīgu atbalstu K. Ulmaņa valdībai un nosodīja apvērsumu. Savu atbalstu valdībai vairākkārt izteica arī J. Balodis. Pat ģenerālis Golcs bija spiests formāli nosodīt 16. aprīļa apvērsumu. Tomēr valdība krastā nevarēja nokāpt līdz pat Cēsu kauju noslēgumam, kurā landesvērs un vācu Dzelzsdivīzija piedzīvoja pilnīgu sakāvi. 26. jūnijā Sabiedroto misijas

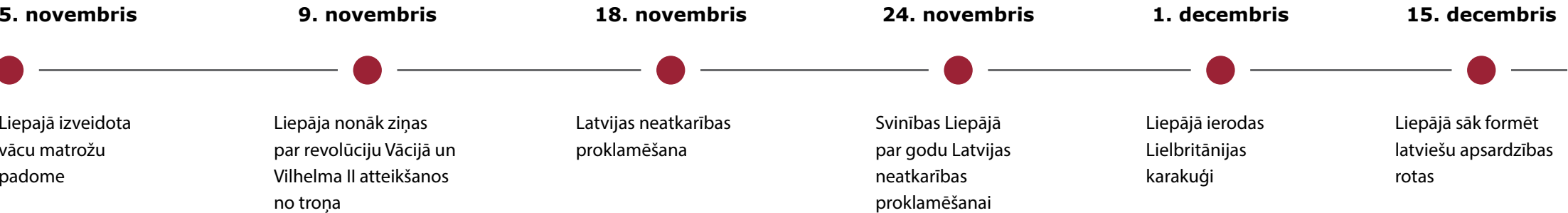

3. attēls

vadītājs Baltijā ģenerālis Huberts Delapērs Gofs paziņoja par tūlītēju K. Ulmaņa valdības darbības atjaunošanu. Liepāju pameta Vācijas sūtniecība, vācu karaspēks un policija. 27. jūnijā plkst. 18.00 Pagaidu valdība Liepājā svinīgi nokāpa no kuģa "Saratov". 8. jūlijā valdība atgriezās atbrīvotajā Rīgā.

Notikumu laika
josla

1918. gads

1919. gads

4. attēls

Nams Liepājā, Lielajā ielā 6, kurā strādāja Latvijas Pagaidu valdība.

20. gs. 30. gadi.

Autors nezināms.

Liepājas muzeja krājums

Tuvojoties Latvijas valsts simtgadei, Valsts kanceleja veido informatīvu materiālu sēriju par Latvijas valsts tapšanu un tās dibinātājiem. Informatīvo materiālu mērķis ir stiprināt valstiskuma apziņu, veicināt izpratni par Latvijas vēsturi un nacionālajām vērtībām, kā arī spilgtām personībām, kuras ietekmējušas vēstures procesus un devušas nozīmīgu ieguldījumu Latvijas valsts dibināšanā un izaugsmei, īpaši valdības darbā.

Pateicamies Dr. hist. Jānim Šiliņam par dalību faktu lapas tapšanā "Liepāja – Latvijas galvaspilsēta".

4. attēls

5. attēls

Latvijas Pagaidu valdības Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa (centrā) sagaidīšana Rīgā.

Rīga, 1919. gada 8. jūlijs.

Autors nezināms.

Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīvs

Informācija par mūsu valsts pirmsākumiem, tās ceļu uz neatkarību un Latvijas valsts simtgades pasākumiem

LV100.lv
www.mk.gov.lv/simgade

LV100

5. attēls